

Perspresentatie Inkomensraming land- en tuinbouw 2023

18 december 2023

Wageningen Economic Research

Programma Plenaire sessie 13.00 uur

Welkom

Olaf Hietbrink

Recente ontwikkelingen: Context bij inkomensraming 2023

Roel Jongeneel

Inkomensontwikkeling 2023 per sector

Harold van der Meulen

Macro economische ontwikkelingen 2023

David Verhoog

Vragen algemeen

Uitdagingen komende jaar

Sectordeskundigen

Vragen en verdieping met sectordeskundigen vanaf 14.00 uur

Welkom bij Inkomensraming 2023

Olaf Hietbrink – Wageningen Economic Research

Wageningen Economic Research

socio-economisch onderzoek WUR

Het instituut binnen Wageningen University & Research voor socio-economisch onderzoek in de agrosector met >320 experts;

**Kennis en data
bedrijven en
sectoren**

**Inzicht
maatschappelijke
ontwikkelingen
en beleid**

**Inzicht
perspectieven,
effecten en
ontwikkelingen**

Volgen, verklaren en ontwikkelen oplossingsrichtingen voor de toekomst
Monitoren van inkomensontwikkeling en plaatsen in context essentieel!

Context bij Inkomensraming 2023

Roel Jongeneel – Wageningen Economic Research

Inleiding

De komende jaren lijkt de veerkracht van de landbouw in de EU op de proef te worden gesteld

Klimaatverandering

Marktontwikkelingen

**Verschuivende
preferenties worden
nu zichtbaar**

In combinatie met verduurzamingsopgaven is juist nu een adequaat en helder EU (GLB) en nationaal beleid meer dan ooit van belang. **Zowel wat betreft EU als nationaal is er echter nog sprake van aanzienlijke beleidsonzekerheid.**

Lessen uit de EU Outlook

Meer extreme gebeurtenissen (weersomstandigheden) door voortgaande klimaatverandering

Gaat negatieve impact hebben op productiviteitsontwikkeling, maar kan dan worden gecompenseerd door prijzen

Energiekosten en kosten van overige productiemiddelen blijven hoger dan de periode voor 2021

Is potentiële bedreiging voor verdienmodel

Veranderende consumentenpreferenties nu zichtbaar

Consumptie van rundvlees, varkensvlees, suiker en wijn gaat afnemen (voetafdruk, gezondheid)

De EU bracht onlangs de Midterm Market Outlook 2023-2035 uit, met bijdragen vanuit WEcR

Vooruitblik voor Nederland

Stappenplan aanpak stikstofprobleem

Wat in de EU gaat spelen, speelt nu al in Nederland

Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) en dierenwelzijn veehouderij

Het transitieproces is bezig, maar kan een nieuw momentum gaan krijgen

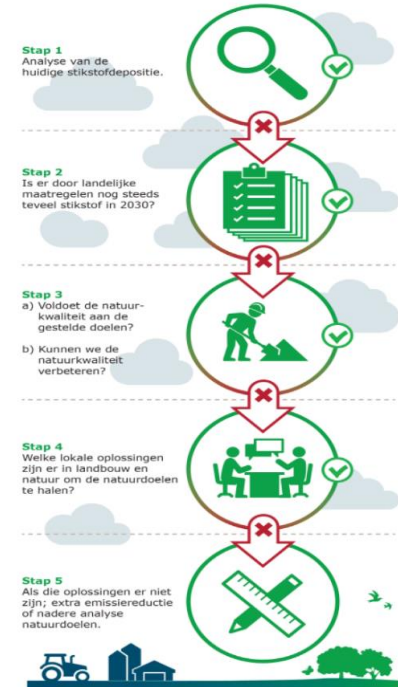

Een factor is de beleidsonzekerheid die nog groot is

Op korte termijn is er al impact van ...

- Bufferstroken (4%) eis
- Verlies aan derogatie

De WUR werkte aan een stappenplan voor een integrale aanpak van de landbouwtransitie

Beleid

Het nieuwe GLB 2023-2027

- Dalende hectare-betalingen
- Eco-regeling & ANLb

EU milieu-, klimaat en biodiversiteits- beleid

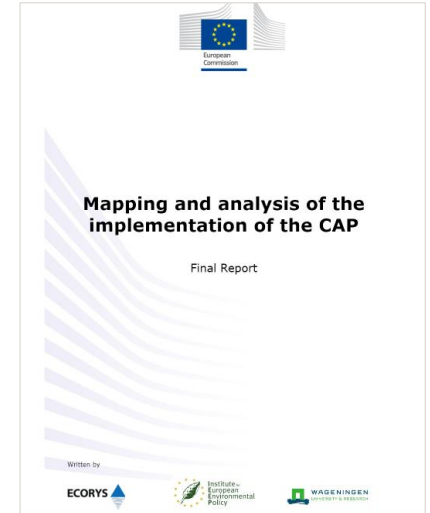

- Hoe gaan we welke doelen bereiken? (onzekerheid bedrijfsniveau)
- Invulling EU Green Deal/Farm-to-Fork

Nederland: NPLG/Nationaal transitie-beleid

- Vormgeving (uitkoop, ..., budget?)
- Onzekerheid hierover leidt tot 'gemiste kansen' (benutten van investeringsruimte)

De WUR werkte aan een eerste analyse van het nieuwe GLB op basis van de Nationaal Strategische Plannen van alle lidstaten

De missie van Wageningen

To explore
the potential
of nature to
improve the
quality of life

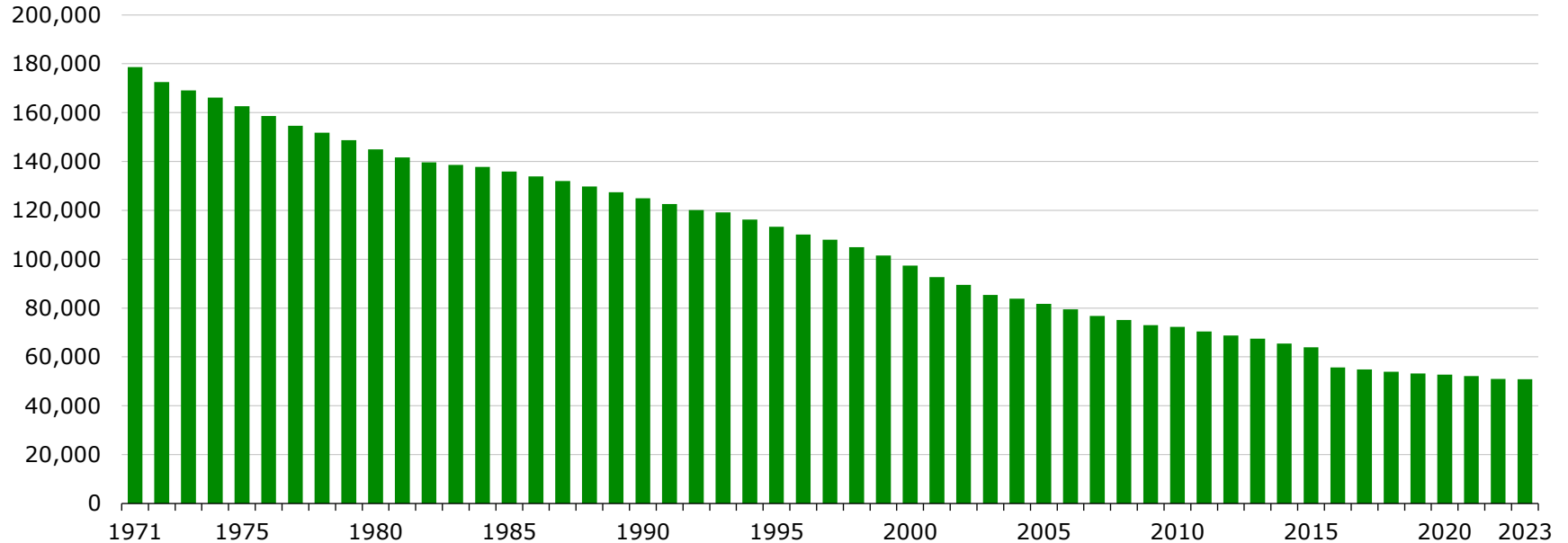
Actuele ontwikkeling resultaten en inkomens in land- en tuinbouw 2023

18 december 2023

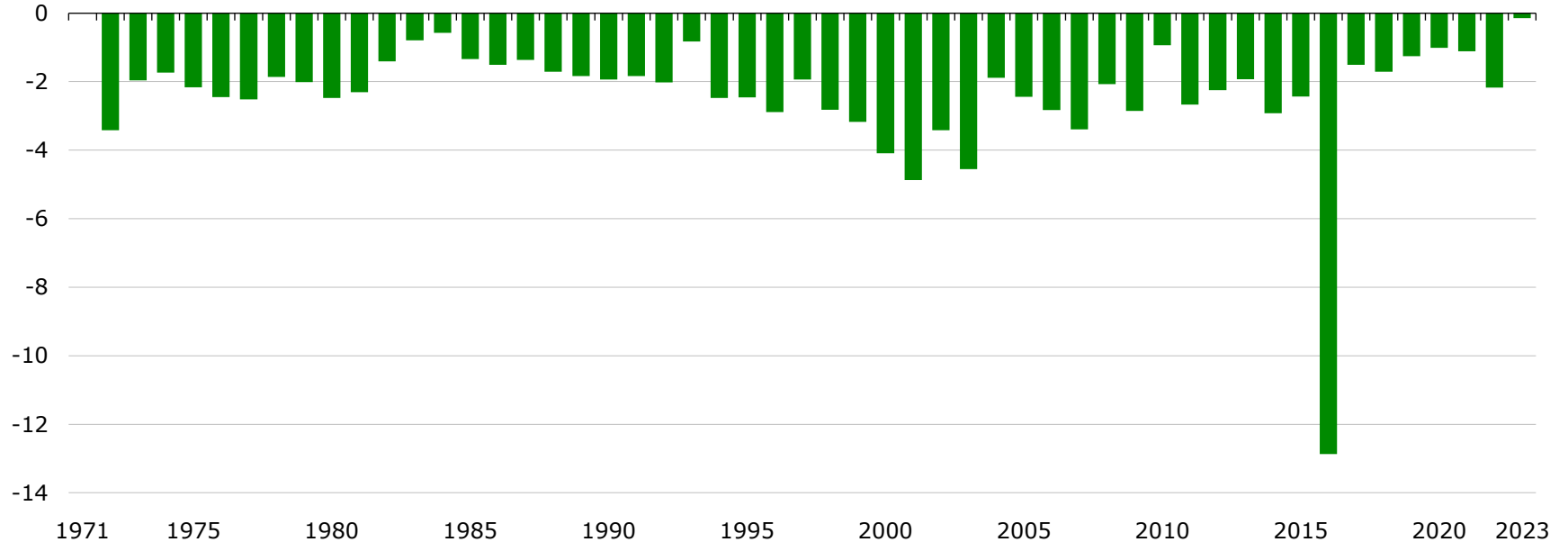
Harold van der Meulen – Wageningen Economic Research

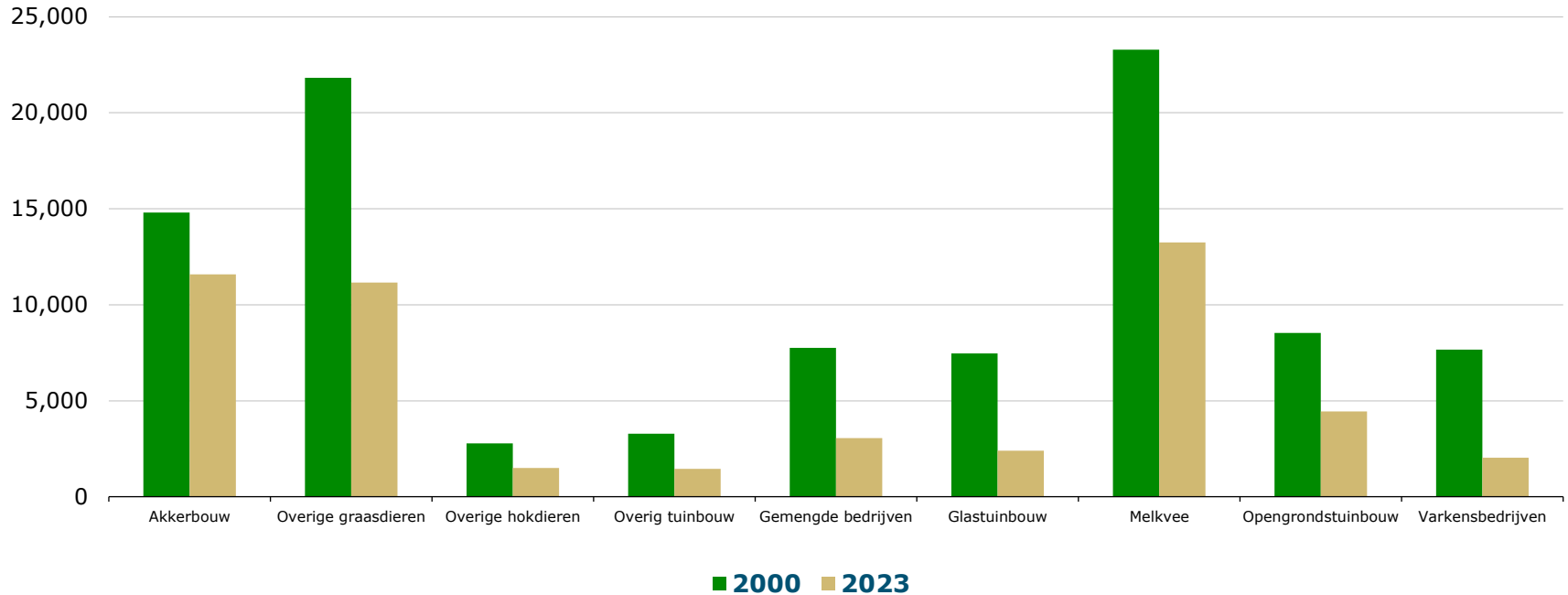
Aantal land- en tuinbouwbedrijven 1971-2023

Mutatie aantal bedrijven per jaar (%)

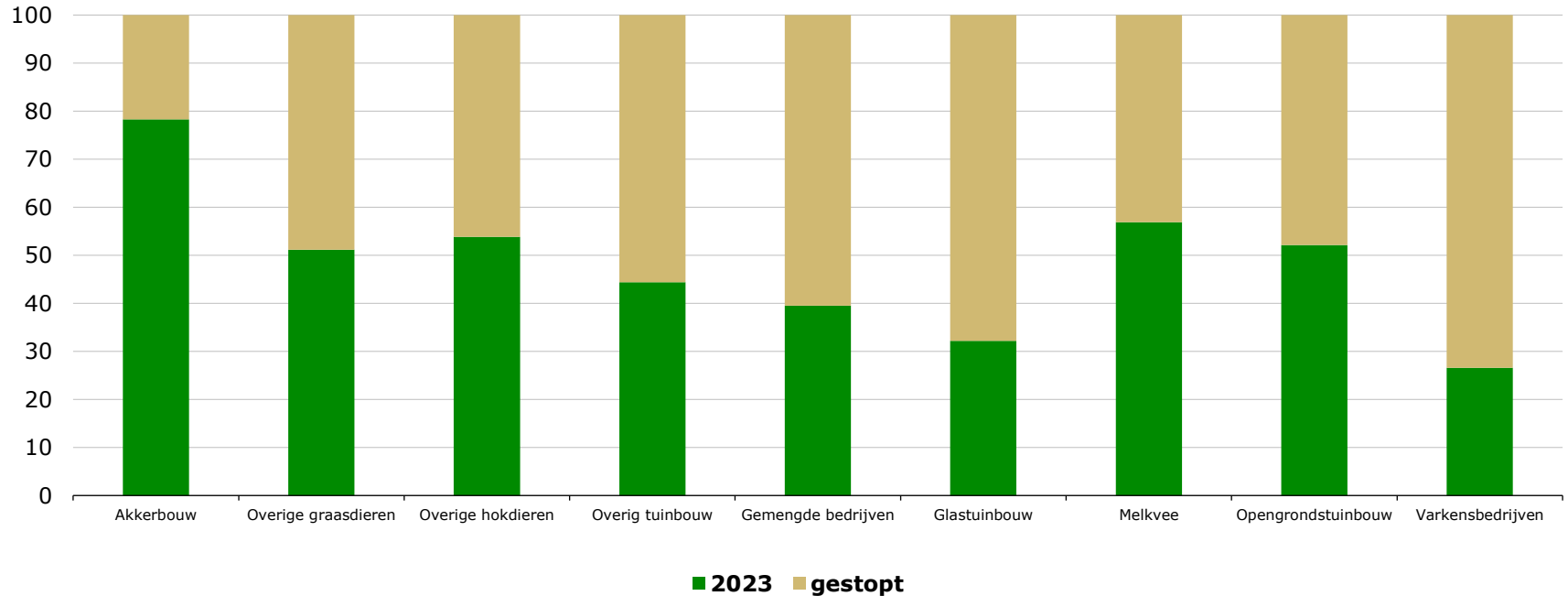

Bedrijven per bedrijfstype, 2000 en 2023

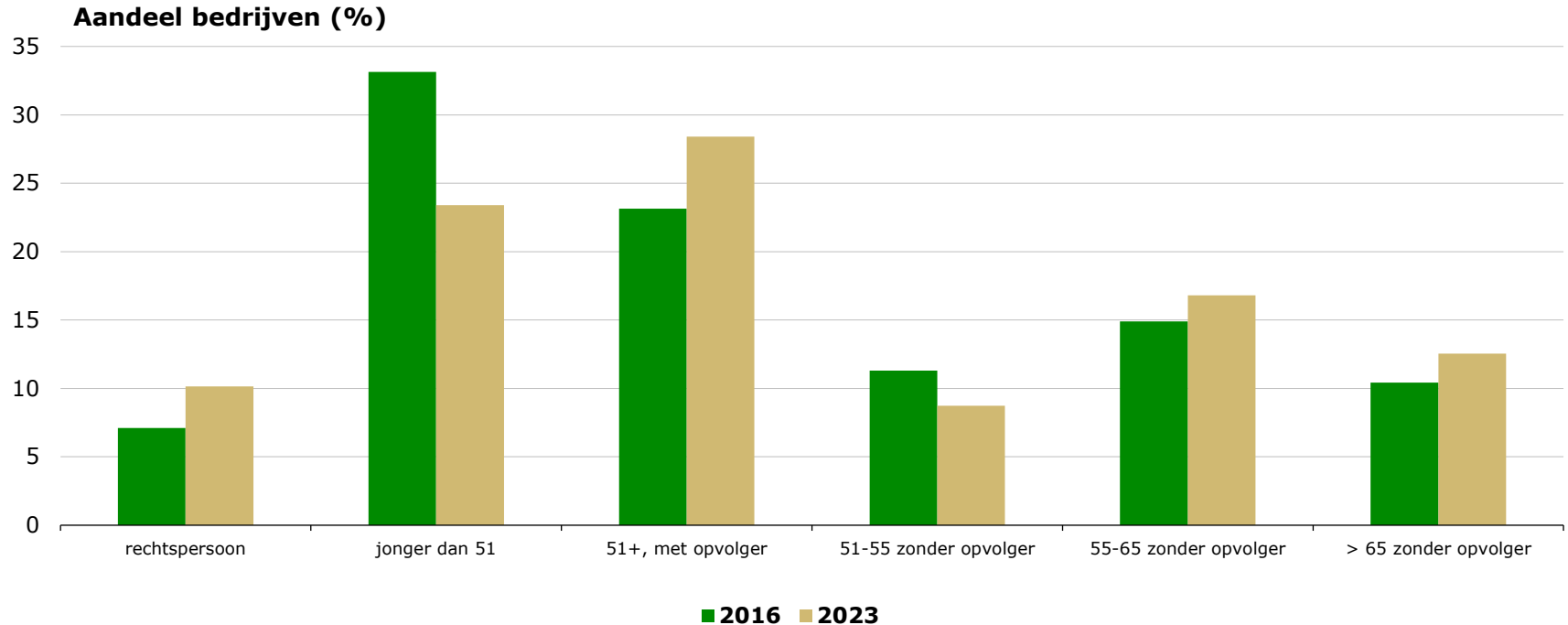

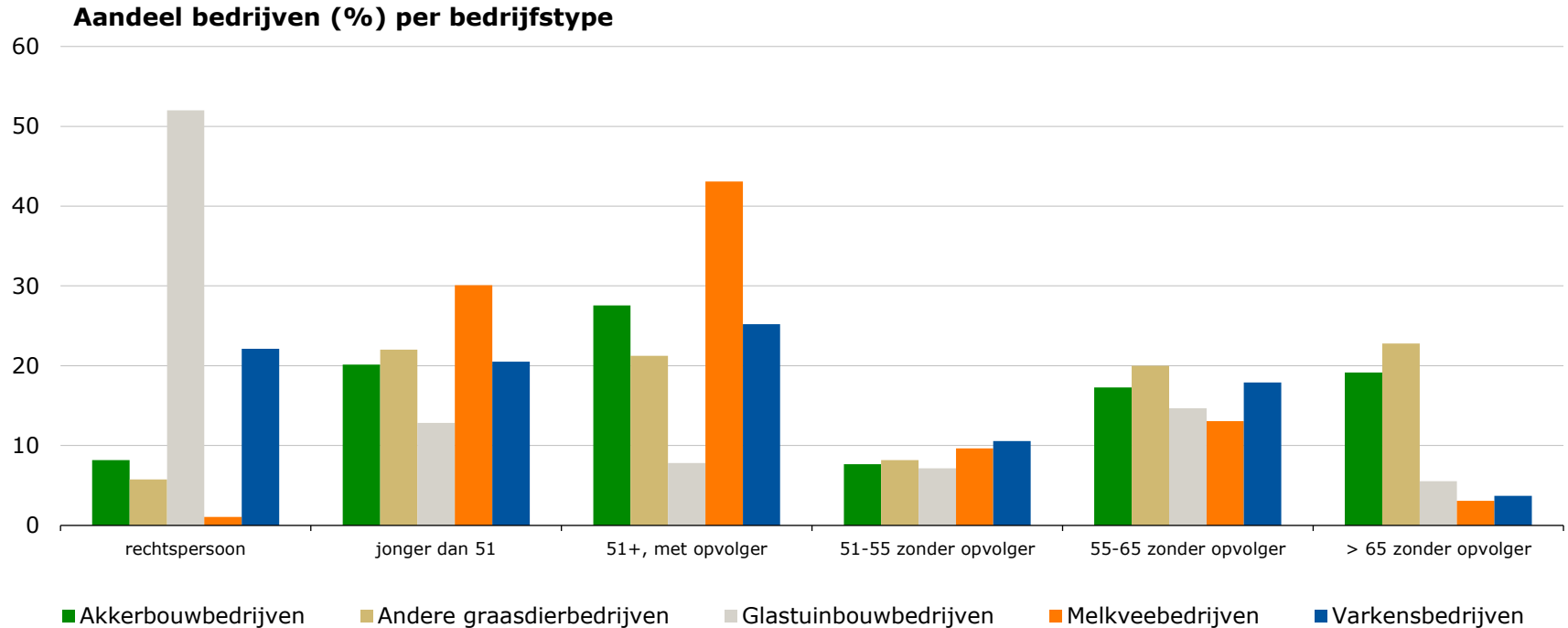
Mutatie bedrijven per bedrijfstype, 2000-2023

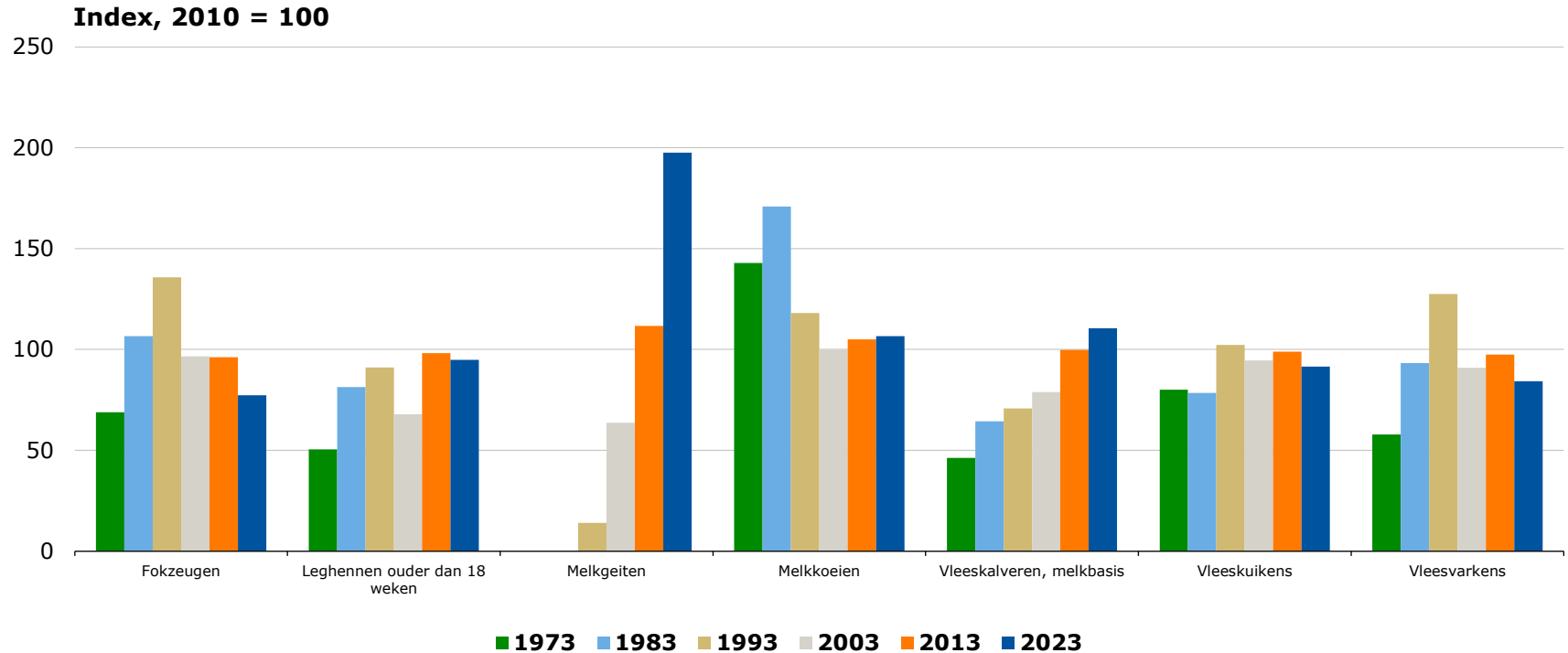
Leeftijd en opvolging, aandeel bedrijven

Leeftijd en opvolging, aandeel bedrijven, 2023

Aantal dieren per diersoort

Inkomensontwikkeling 2023 (r): wisselend beeld

Bedrijfstype		Opbrengsten		Kosten	
Melkveehouderij	↓	prijzen	↓	voerkosten	↑
Varkenshouderij	↑	prijzen	↑	voerkosten	↓
Pluimveehouderij	↑	prijzen	↑	voerkosten	↓
Akkerbouw	↓	prijzen	↓	div. middelen	=
Glastuinbouw	↑	prijzen	↑	energiekosten	↓

Gehanteerde inkomensbegrippen

Inkomen uit bedrijf per onbetaalde arbeidsjaareenheid (aje)

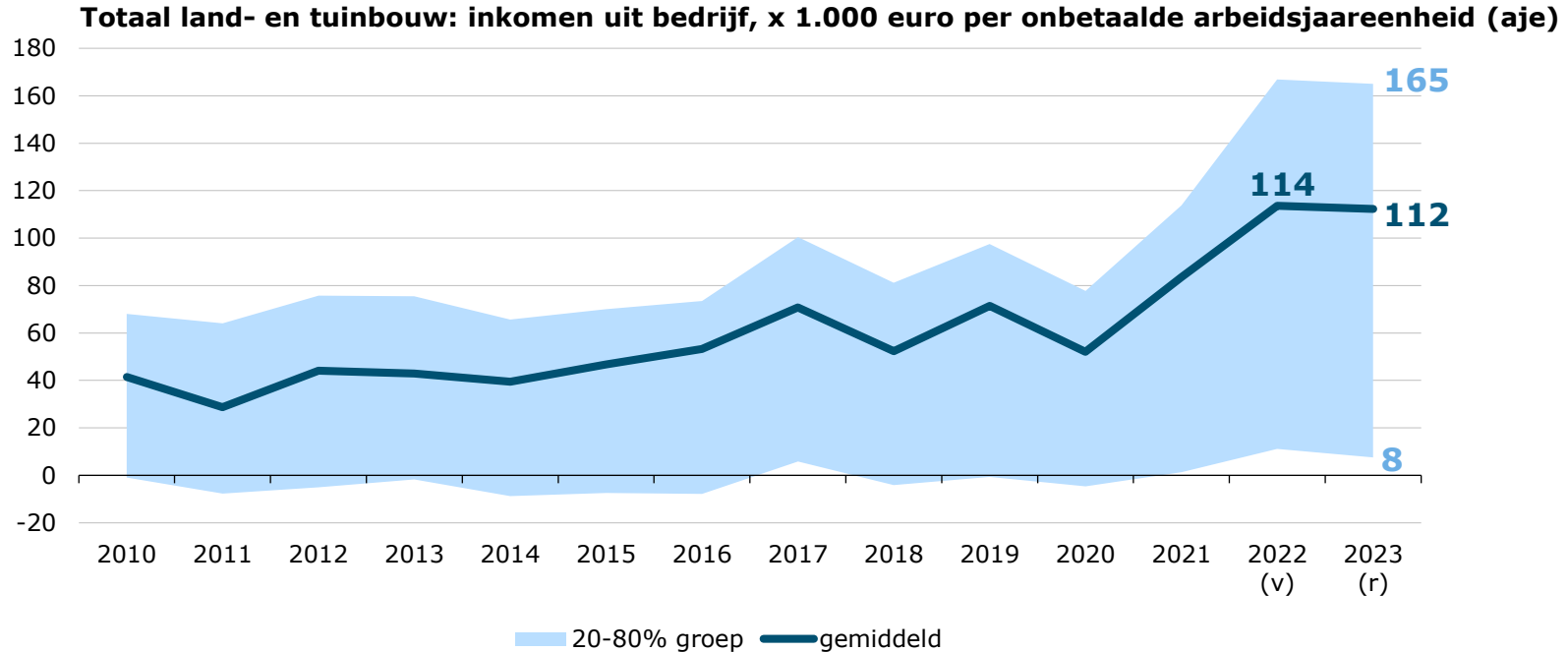
- Winst uit onderneming (bruto) = opbrengsten – betaalde kosten en afschrijvingen
- Agrarische ondernemers en hun gezinsleden verrichten meeste arbeid zelf, maar krijgen geen salaris
- Een arbeidskracht die in een jaar meer dan 2.000 uur werkt = 1 aje
- Inkomen per bedrijf met elkaar te vergelijken

Rentabiliteit: opbrengsten-kostenverhouding

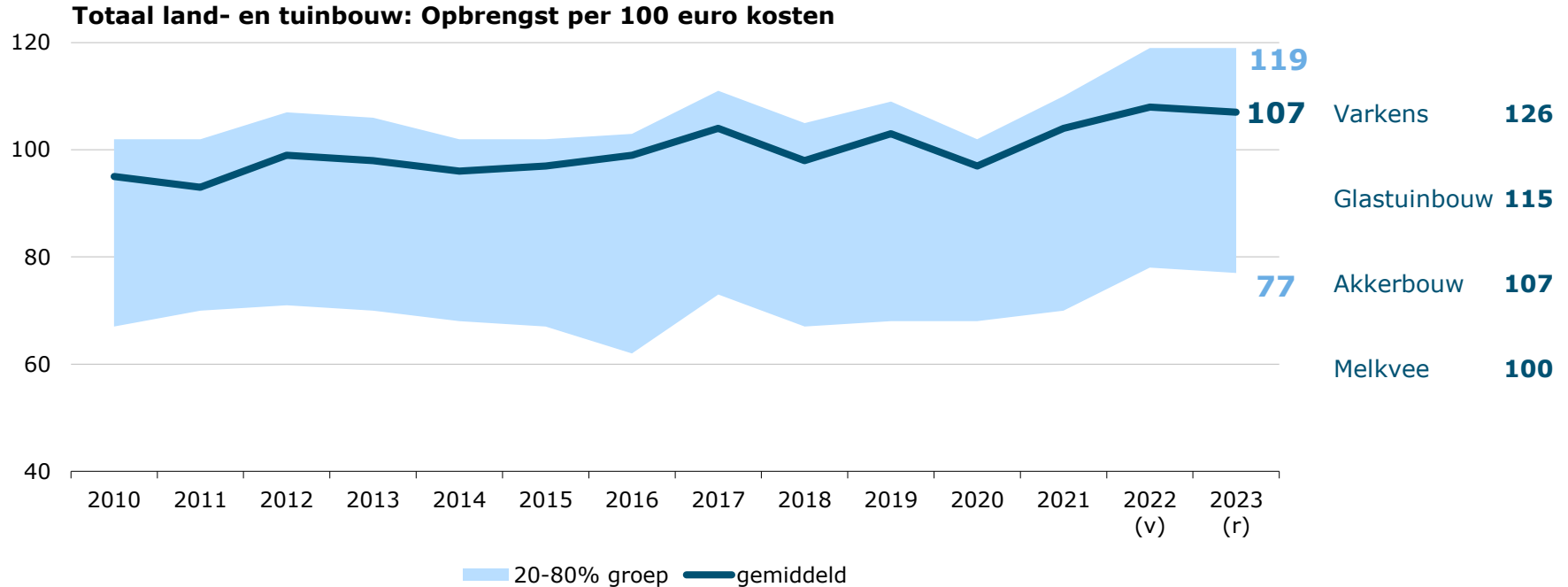
- Totaal van de opbrengsten per 100 euro kosten
- Betaalde en berekende kosten (inzet van onbetaalde arbeid en eigen vermogen)
- Gelijk aan 100, dan sprake van een marktconforme beloning voor inzet eigen arbeid (ongeveer 32 euro per uur) en kapitaal

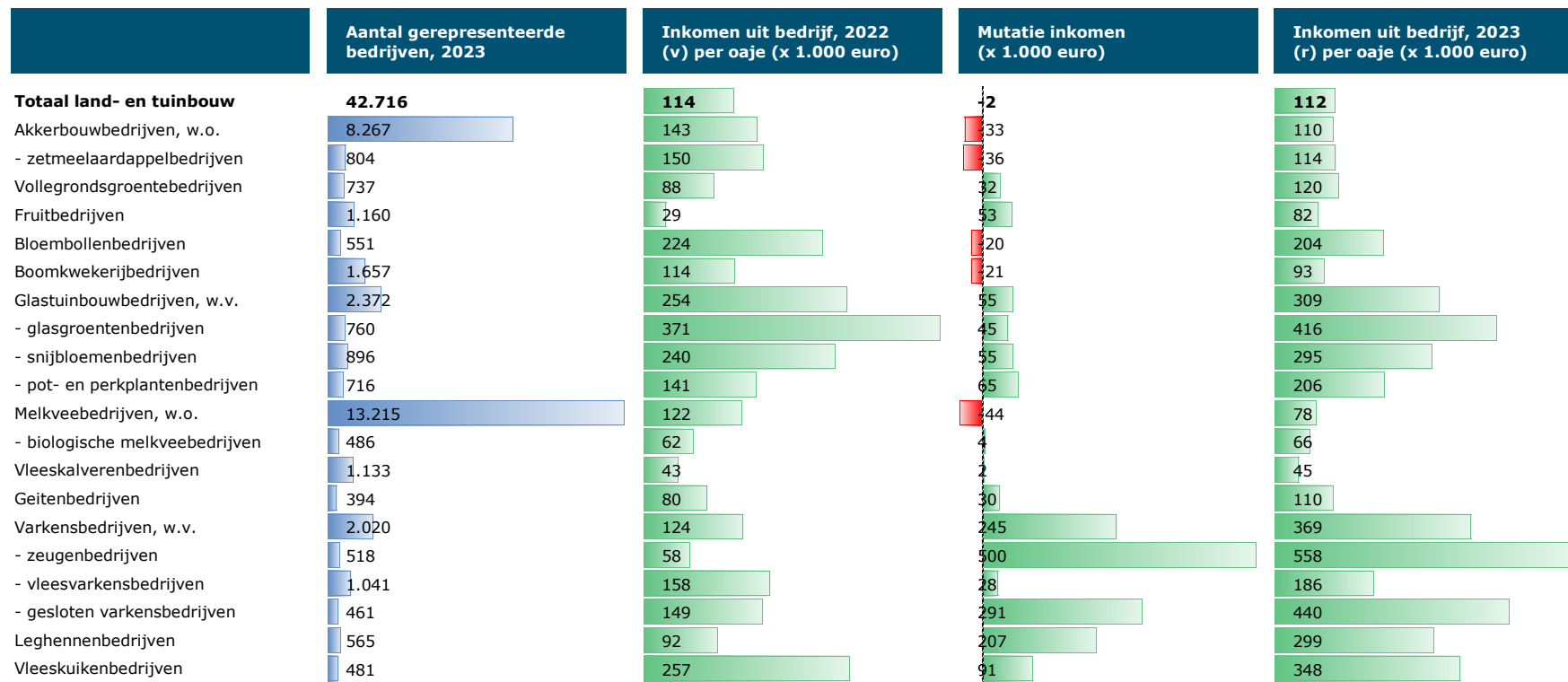
Gemiddeld inkomen daalt licht, spreiding groot

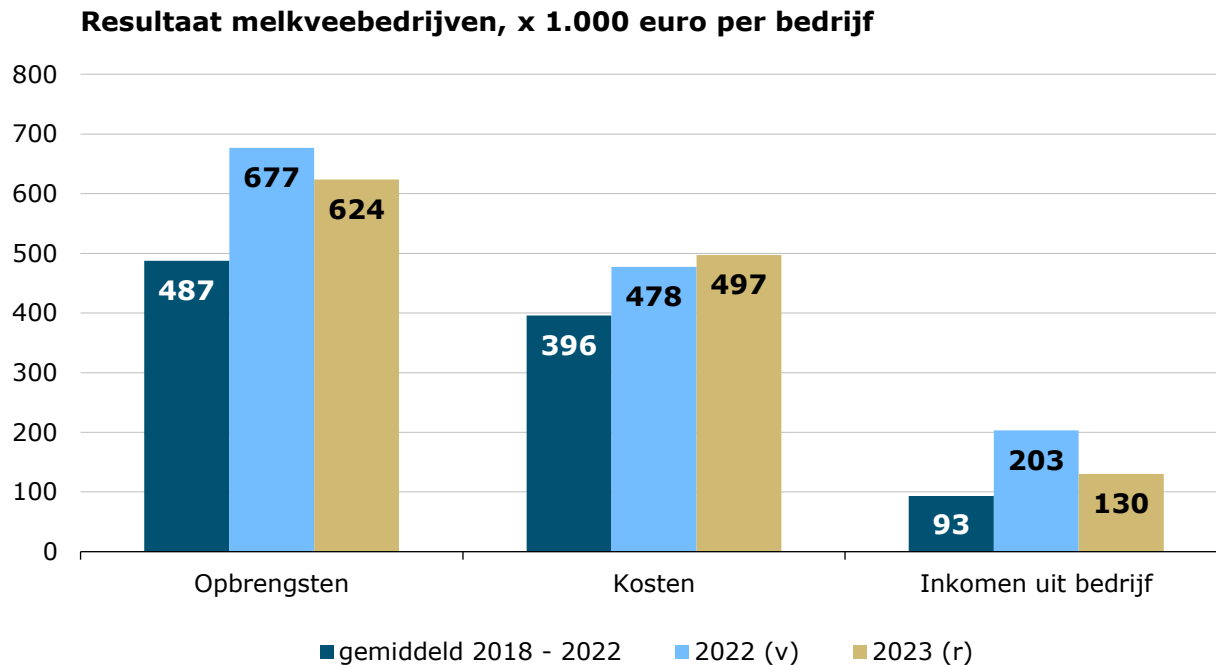
Rentabiliteit boven de 100%

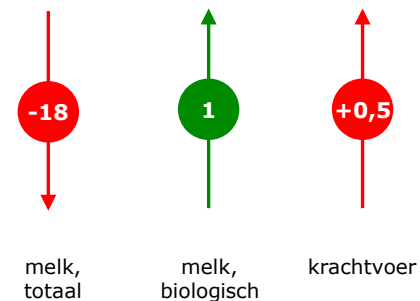
Inkomensontwikkeling in vogelvlucht 2022-2023

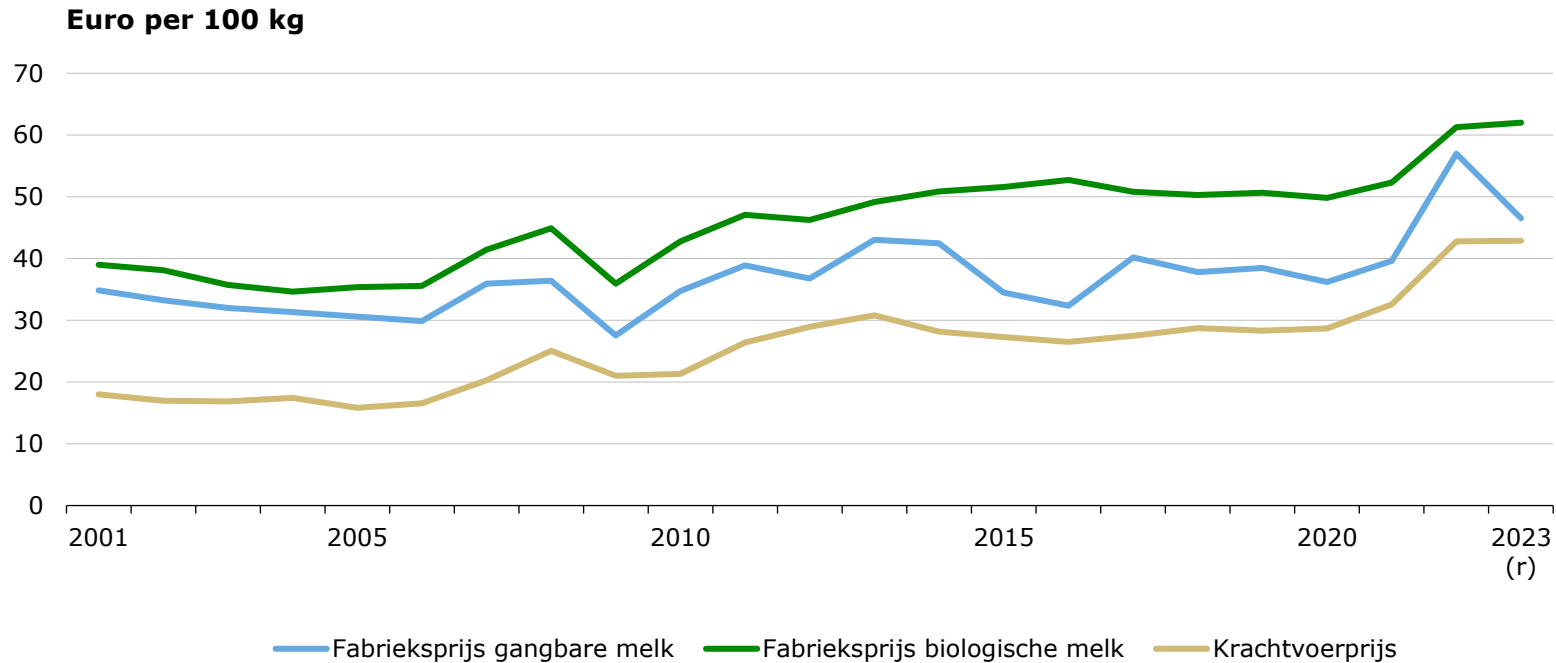
Opbrengsten melkveehouderij gedaald

Prijswontwikkeling tussen 2022 en 2023 (%)

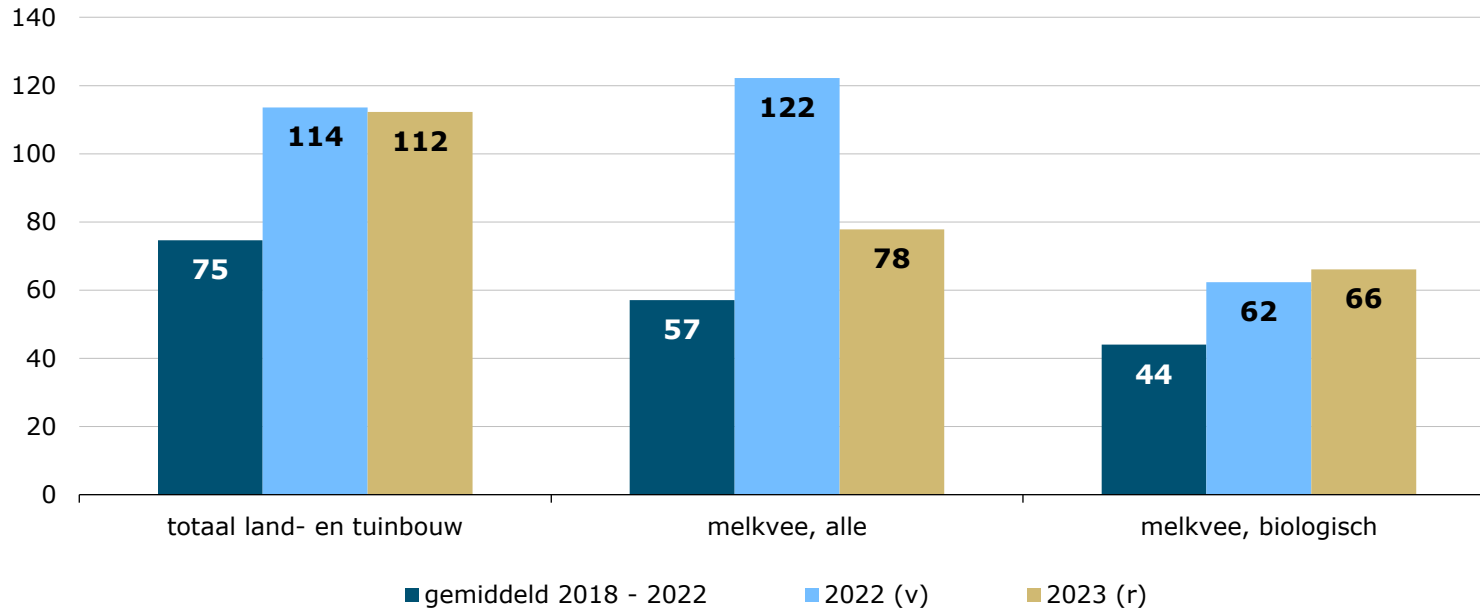

Ontwikkeling melk- en voerprijs 2001-2023

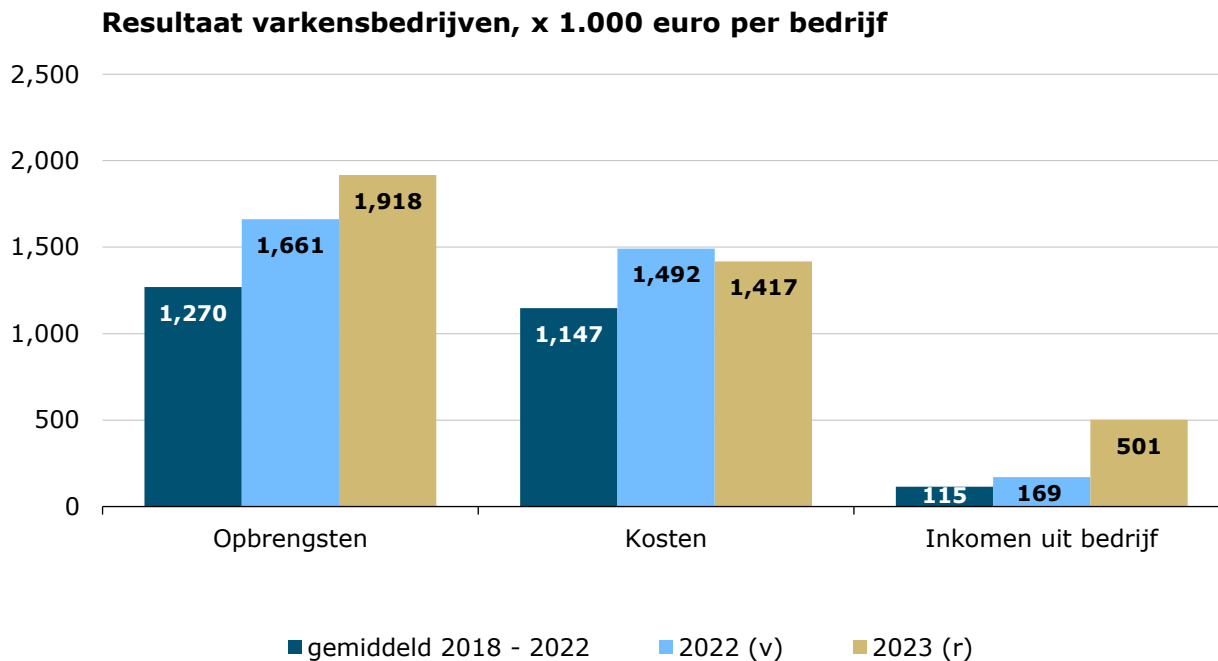
Inkomens melkveehouderij gedaald

Inkomen uit bedrijf, x 1.000 euro per oaje

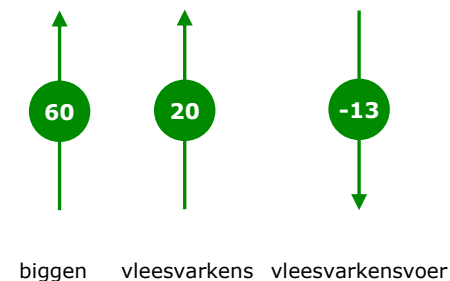

Opbrengsten varkenshouderij flink gestegen

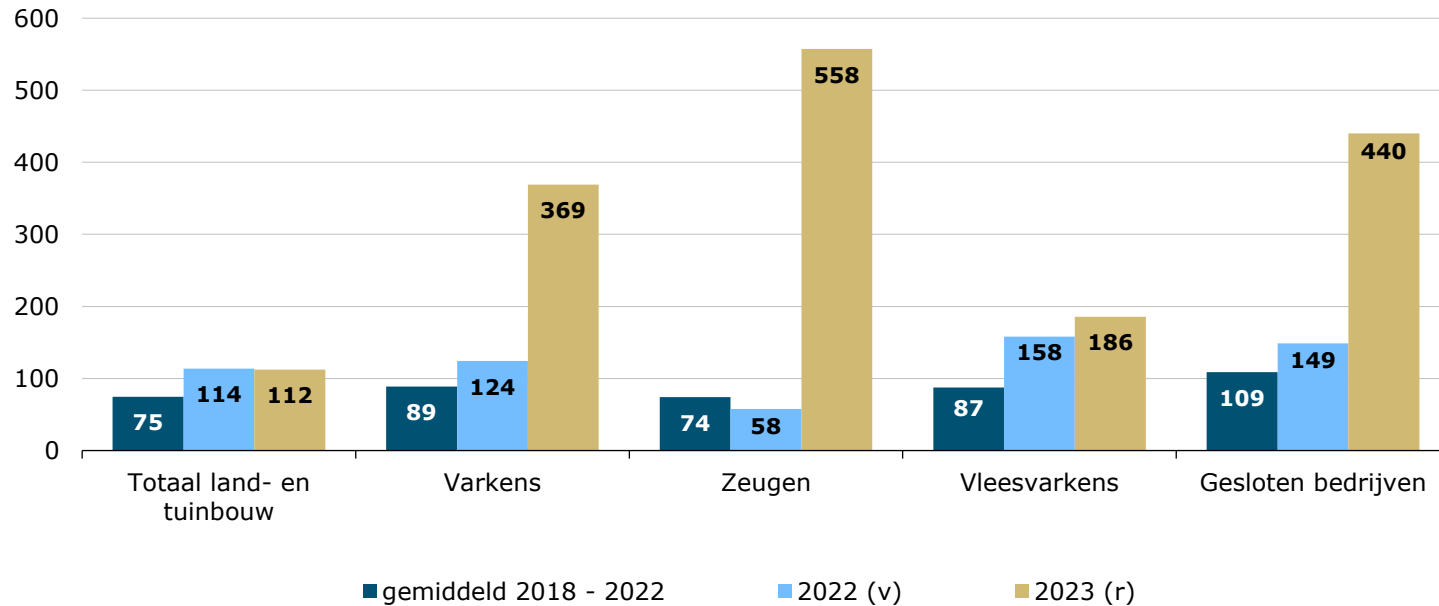

Prijswontwikkeling
tussen 2022 en 2023 (%)

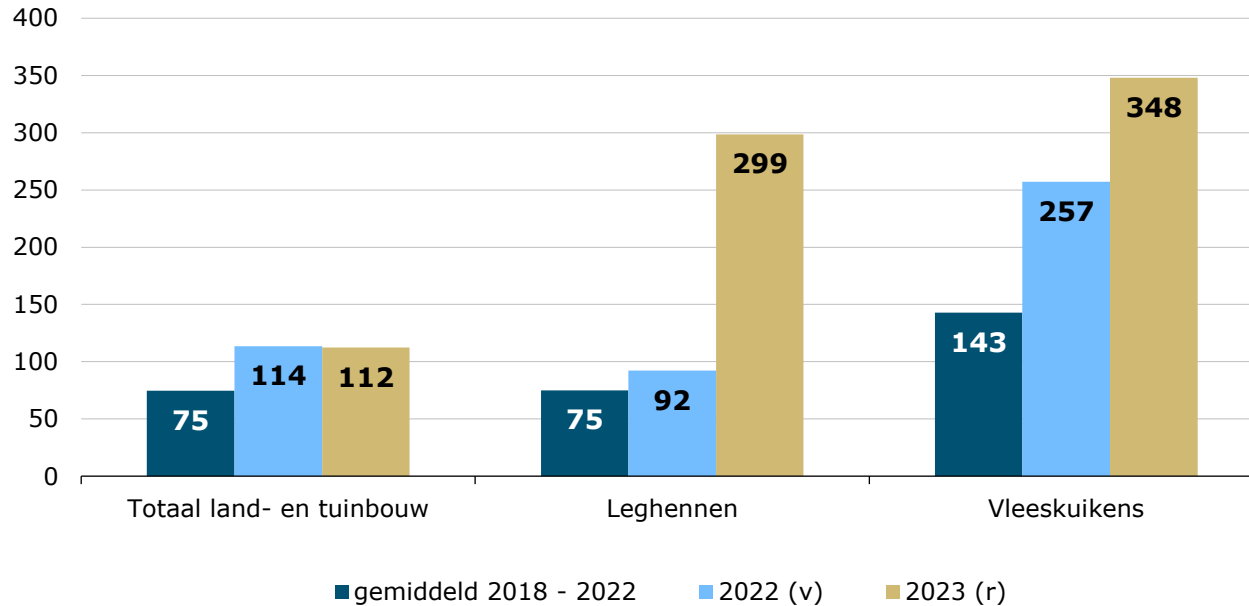
Inkomens varkenshouderij zeer hoog

Inkomen uit bedrijf, x 1.000 euro per oaje

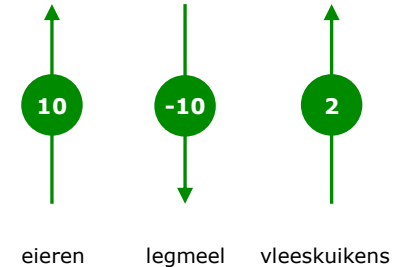

Inkomens pluimveehouderij gestegen

Inkomen uit bedrijf, x 1.000 euro per oaje

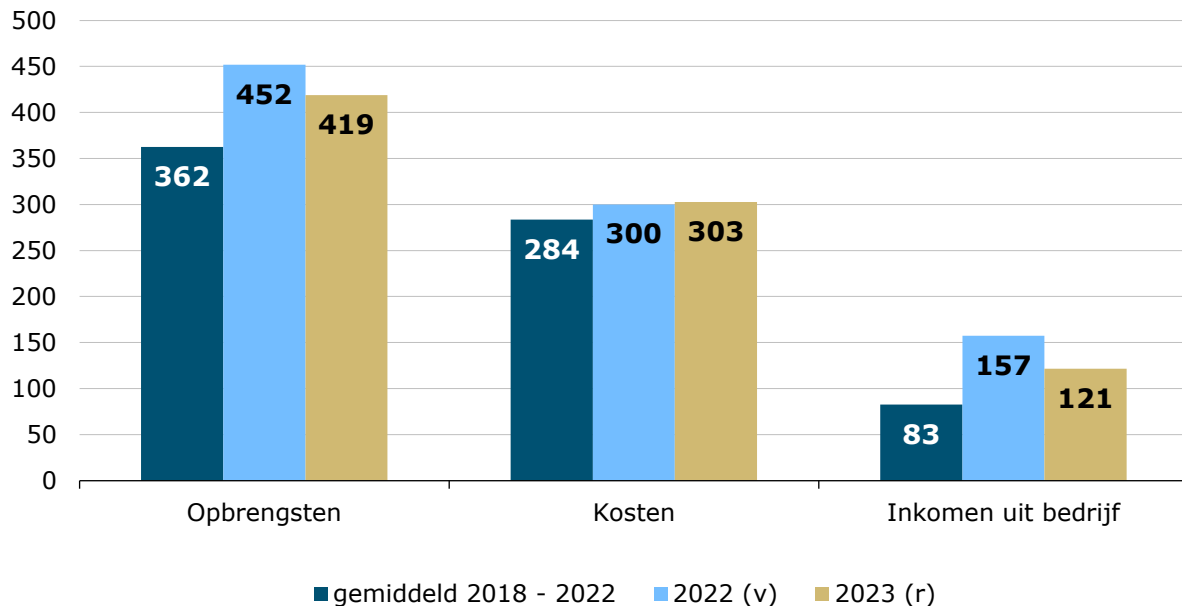

Prijzontwikkeling
tussen 2022 en 2023 (%)

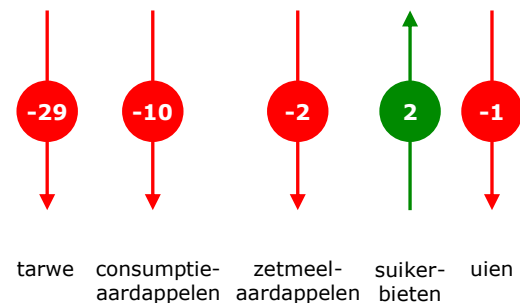

Opbrengsten akkerbouw licht gedaald

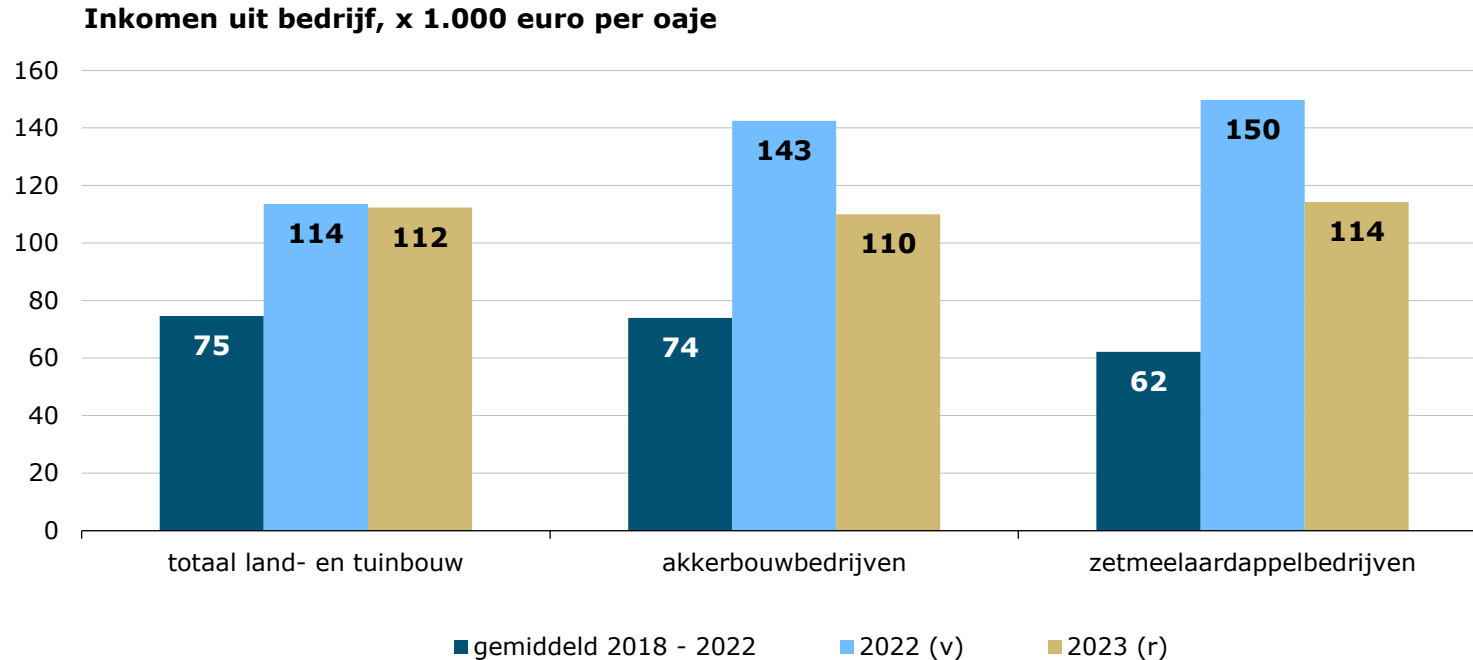
Resultaat akkerbouwbedrijven, x 1.000 euro per bedrijf

Prijswontwikkeling tussen 2022 en 2023 (%)

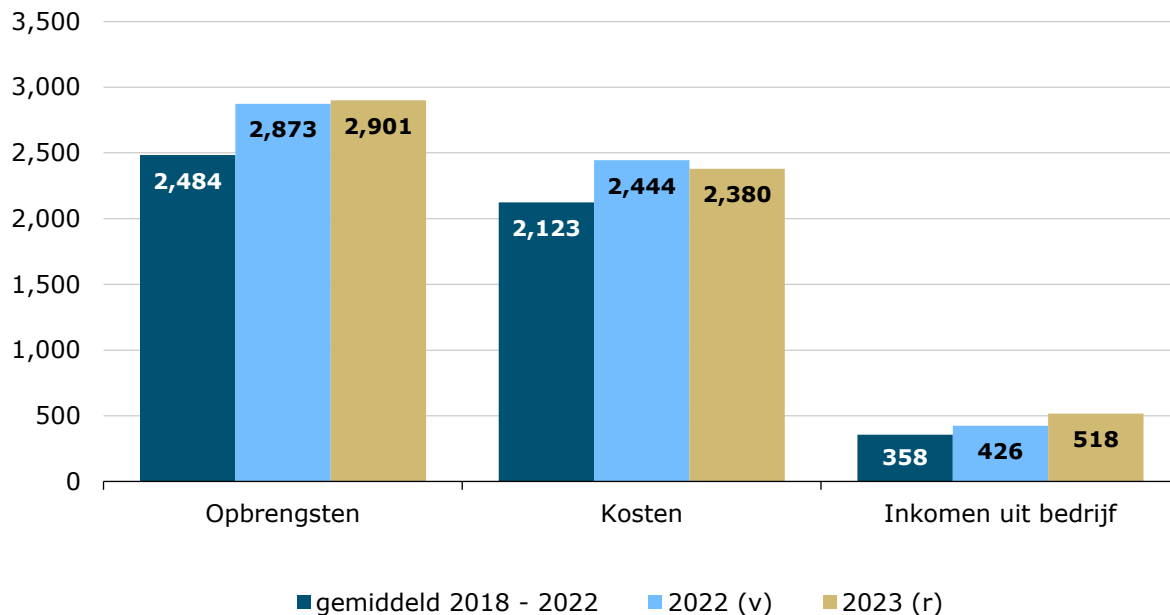

Inkomens akkerbouw gedaald

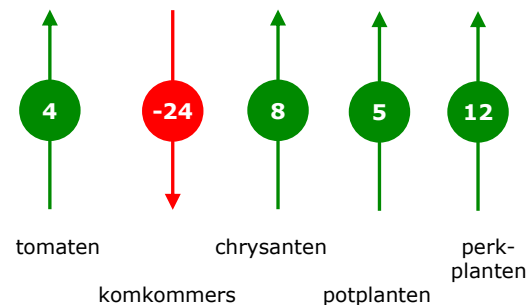

Opbrengsten glastuinbouw gestegen

Resultaat glastuinbouwbedrijven, x 1.000 euro per bedrijf

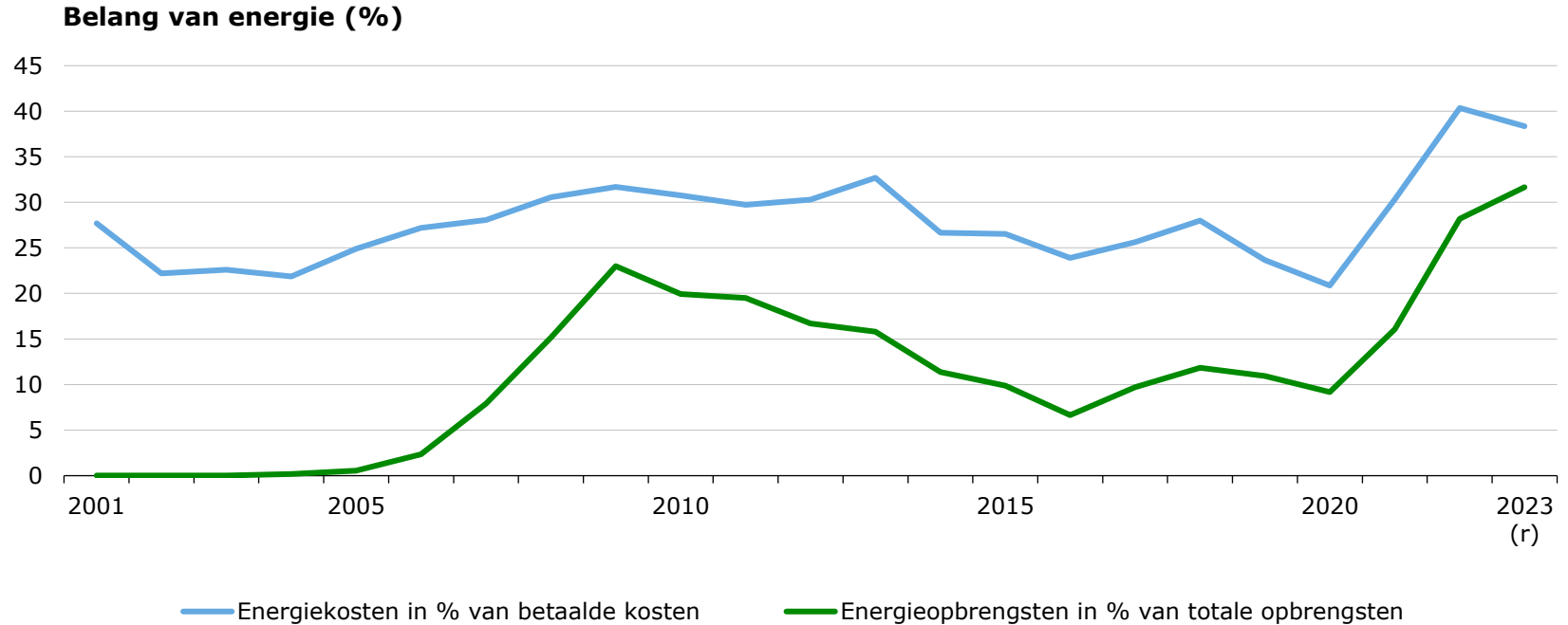

Prijswontwikkeling tussen 2022 en 2023 (%)

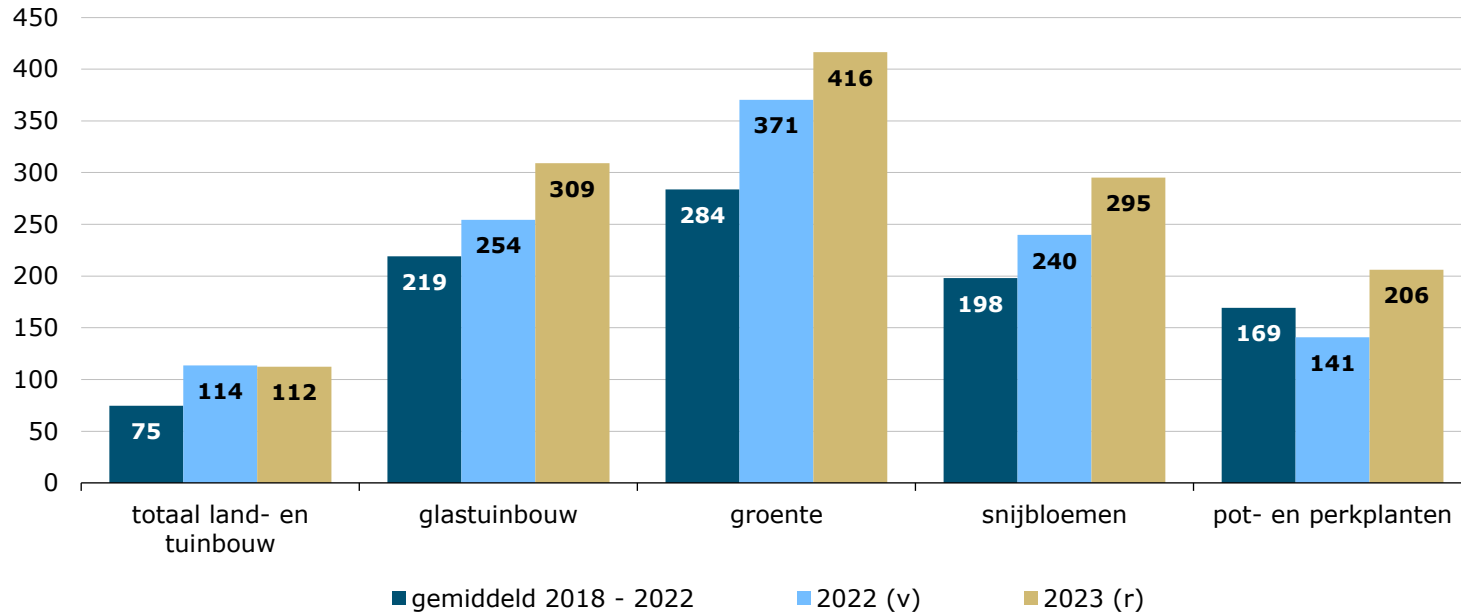

Energiekosten en opbrengsten glasgroenteteelt

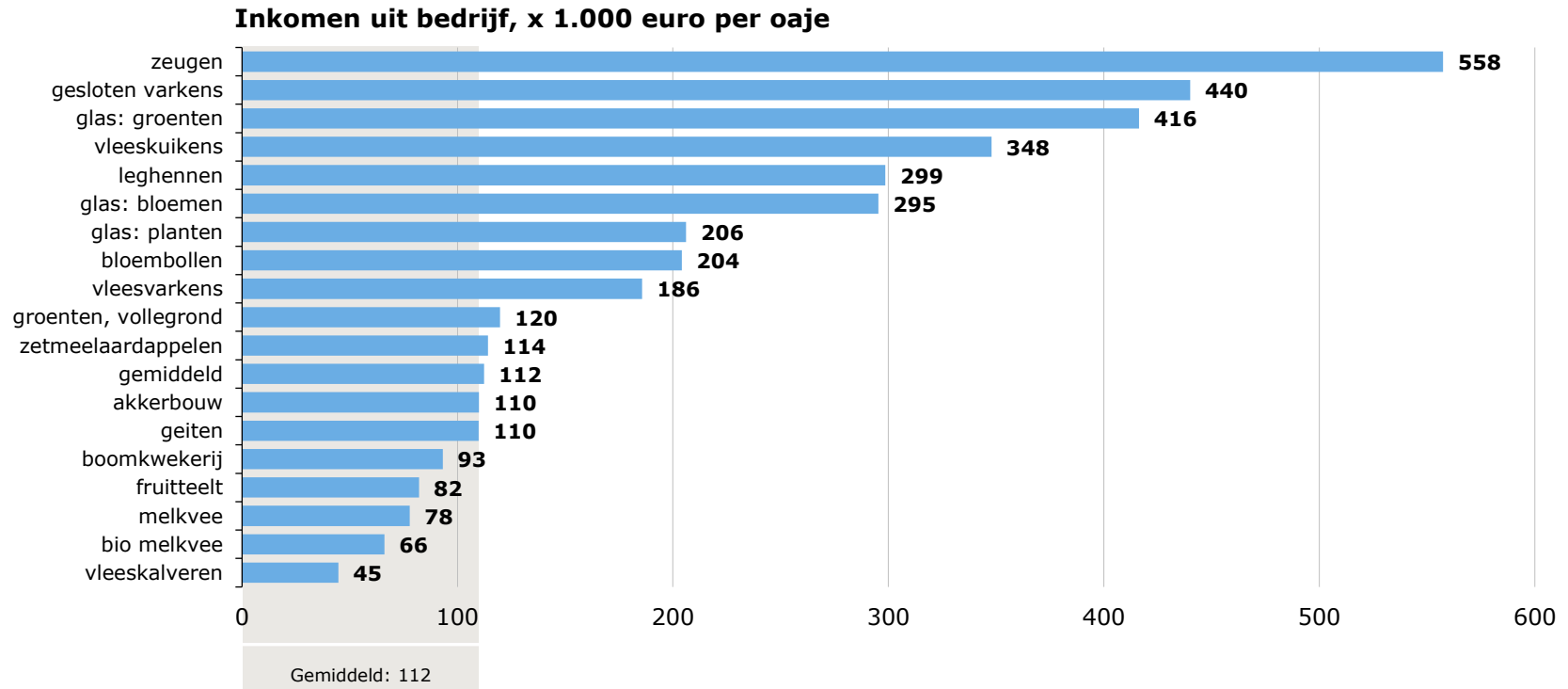

Inkomens glastuinbouw gestegen

Inkomen uit bedrijf, x 1.000 euro per oaje

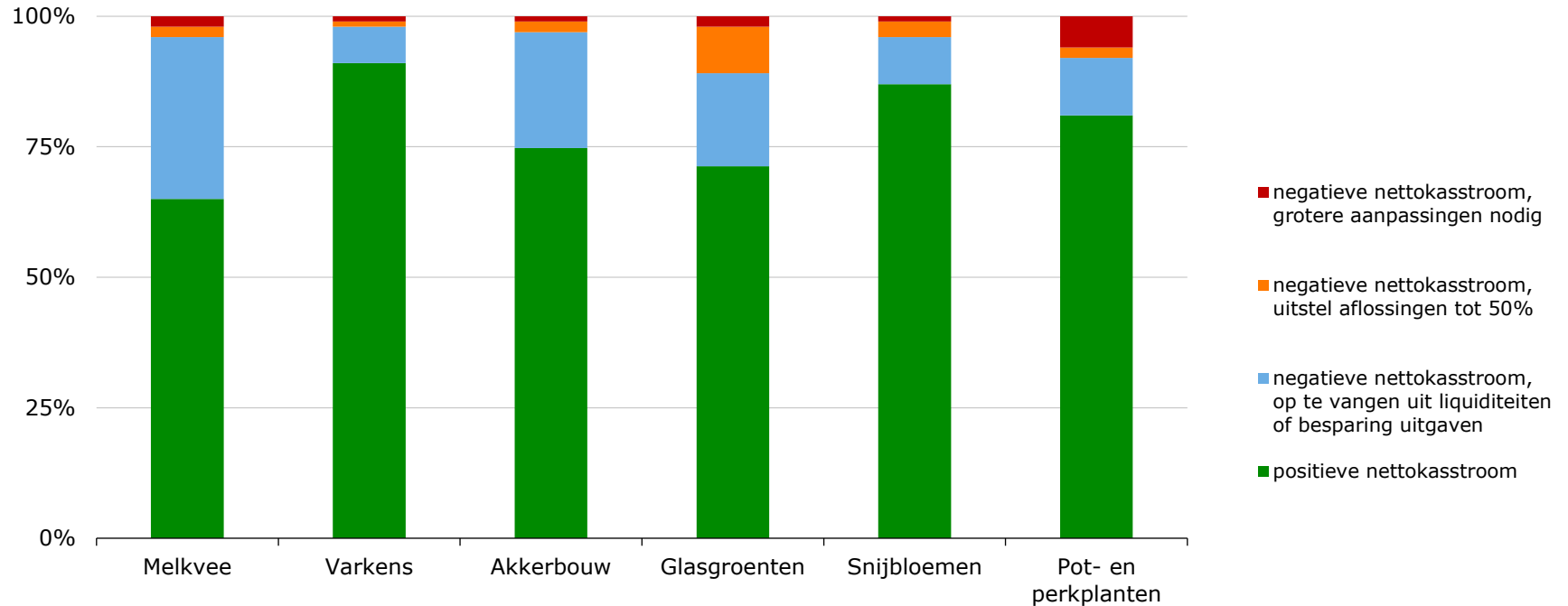
Resumerend: Inkomens in 2023 (raming)

Liquiditeiten: definitie

- Resultaten op basis van ontvangsten en uitgaven in plaats van opbrengsten en kosten
- Verdeling van bedrijven in groepen:
  - Positieve netto kasstroom
  - Negatieve netto kasstroom, waarvan
    - Op te vangen uit eigen middelen (en enige besparing op uitgaven)
    - Op te vangen door lagere aflossingen (tot 50%)
    - Grotere aanpassingen nodig.

Verdeling bedrijven naar liquiditeitspositie 2023 (r)

Aanvullende informatie

- Proces van publiceren
  - www.agrimatie.nl (ma 18 december 15.00 uur online)

- Ook beschikbaar op
  - www.staatvanlandbouwnatuurevoedsel.nl

Dank voor uw aandacht

Vragen:

Harold.vandermeulen@wur.nl

Macro economische ontwikkelingen 2023

David Verhoog – Wageningen Economic Research

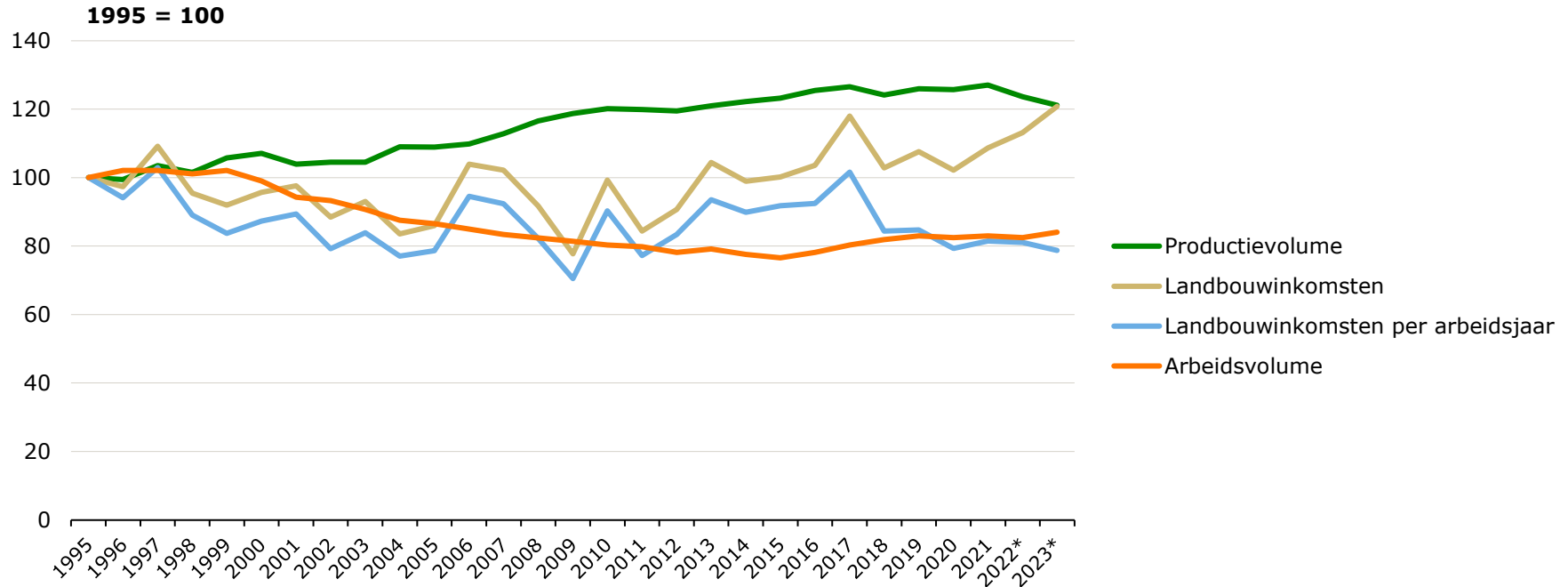
Sectorrekening

- Economic Accounts for Agriculture (jaarlijks: CBS/WEcR tbv Eurostat)
- Nu 2023: 2^e raming WEcR (maart 2024), definitief CBS (juni 2024)
- Geaggregeerde gegevens agrarische sector (inclusief loonwerk)
- Andere uitgangspunten dan Informatienet:
  - Populatie (alle agrarische productie versus bedrijven > 25.000 SO)
  - Rekenschema (kalenderjaar versus oogstjaar) met name effect bij bewaarproducten: aardappelen, uien en fruit.

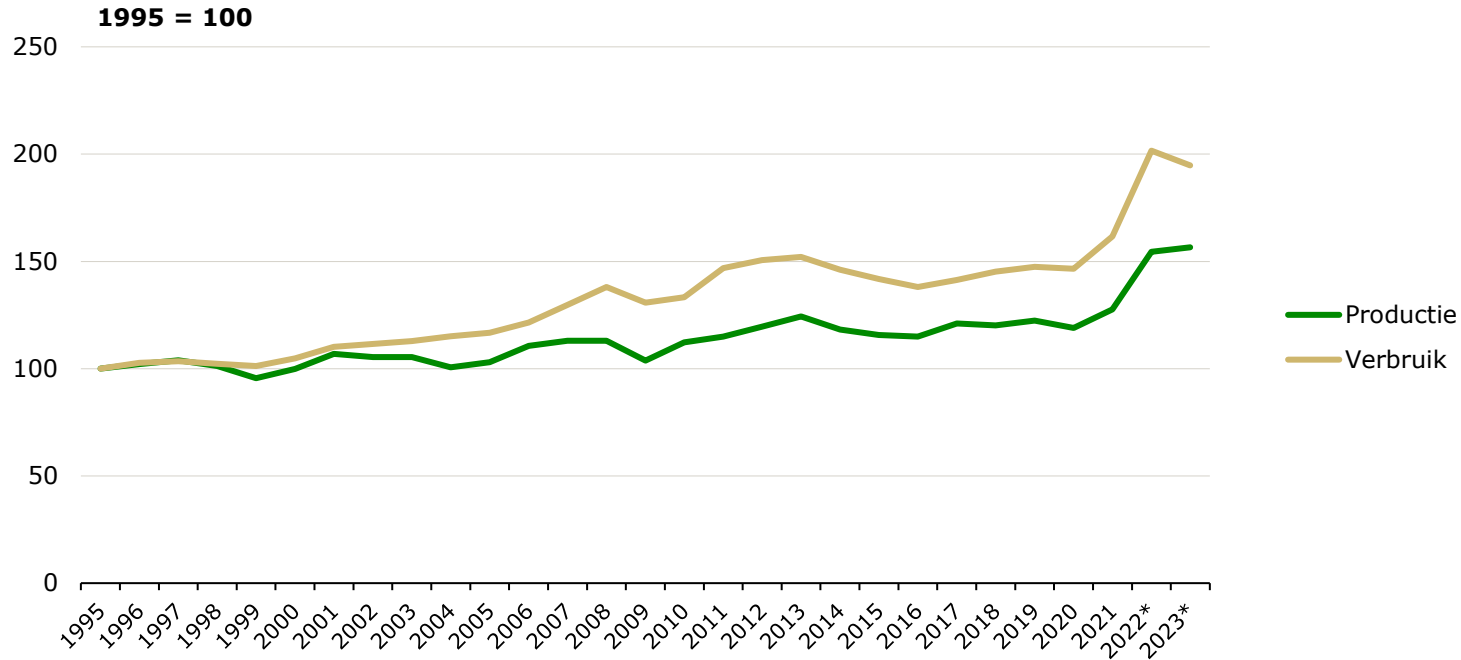
Sectorrekening: hoger resterend inkomen in 2023

x miljoen euro	2022 (v)	2023 (r)	Mutatie (euro)	Mutatie (%)
Bruto productiewaarde	36.076	35.830	-246	-0,7
- Kosten aangekochte goederen en diensten	23.890	22.663	-1.227	-5,1
= Bruto toegevoegde waarde	12.186	13.167	+981	+8,0
- Afschrijvingen	4.932	5.272	+340	+6,9
= Netto toegevoegde waarde	7.255	7.894	+639	+8,8
+ Saldo subsidies en heffingen	823	727	-96	-11,6
= Factorinkomen (inkomsten v.d. landbouw)	8.078	8.620	+542	+6,7
- Betaalde factorkosten	4.661	5.043	+382	+8,2
= Resterend inkomen	3.417	3.577	+261	+4,7

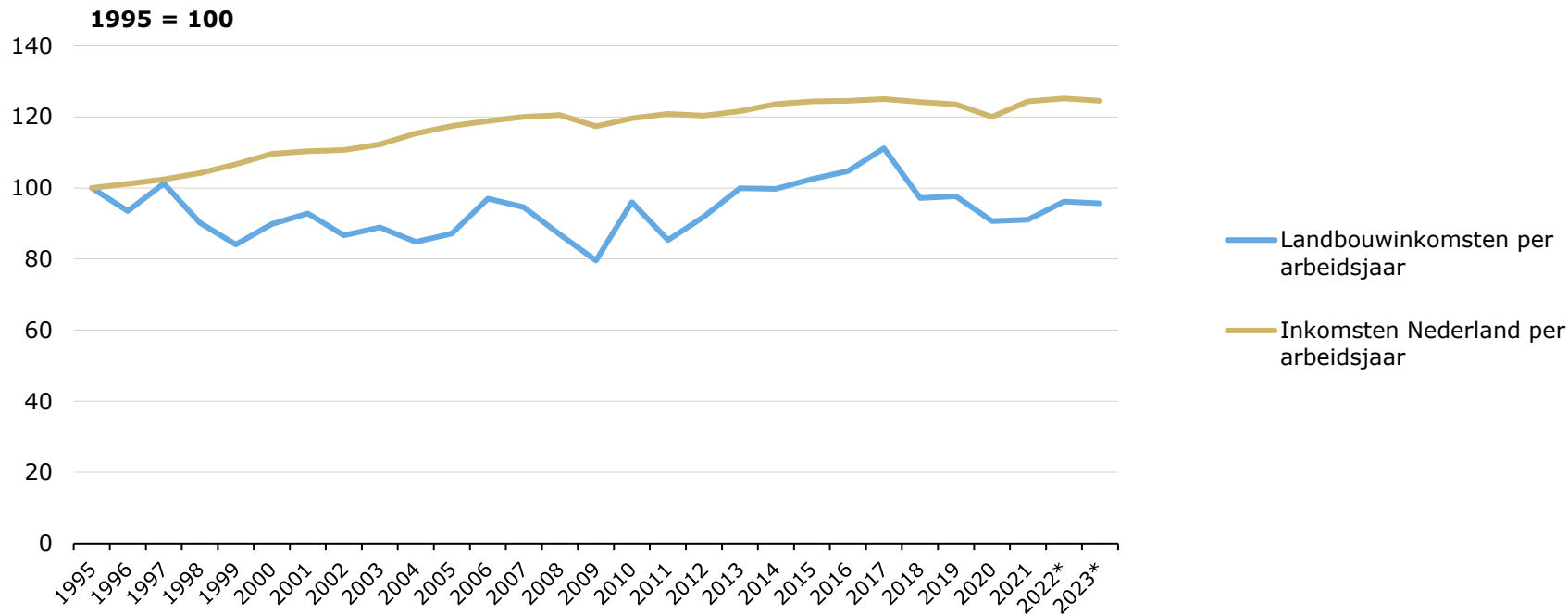
Macro economische ontwikkelingen in de landbouw 1995-2023 (r)

Prijsindices van productie en verbruik in de landbouw 1995-2023 (r)

Ontwikkeling inkomen (BBP definitie) in de landbouw en Nederland, per arbeidsjaar

Vragen

Roel Jongeneel

Harold van der Meulen

David Verhoog

Programma vanaf 14.00 uur Sectorverdieping

Melkvee	Alfons Beldman, Pieter Willem Blokland en Jakob Jager
Akkerbouw	Mark Manshanden (en Bert Smit)
Varkenshouderij	Robert Hoste en Mariel Benus
Pluimveehouderij	Peter van Horne en Nico Bondt
Glastuinbouw	Peter Ravensbergen, Gerben Jukema en Rene Grootcholten
Opengrondstuinbouw	Coert Bregman, Ruud van der Meer en Coen van Ruiten
Alle overige vragen:	Channah Durlacher – persvoorlichter 06 425 14 262. E-mail channah.durlacher@wur.nl

Uitdagingen melkveehouderij

Alfons Beldman

Uitdagingen akkerbouw

Mark Manshanden

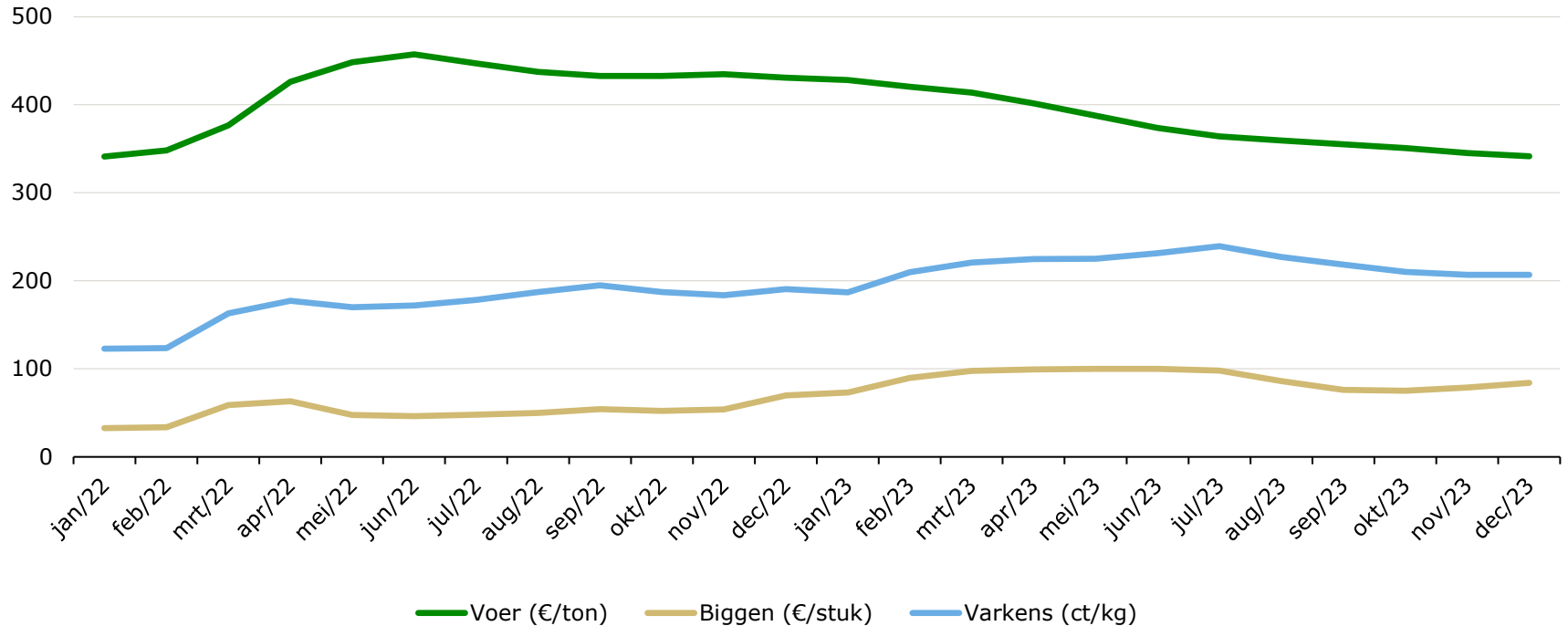

Uitdagingen varkenshouderij

Robert Hoste

Varkensprijzen en -voer ontwikkeling 2022-2023

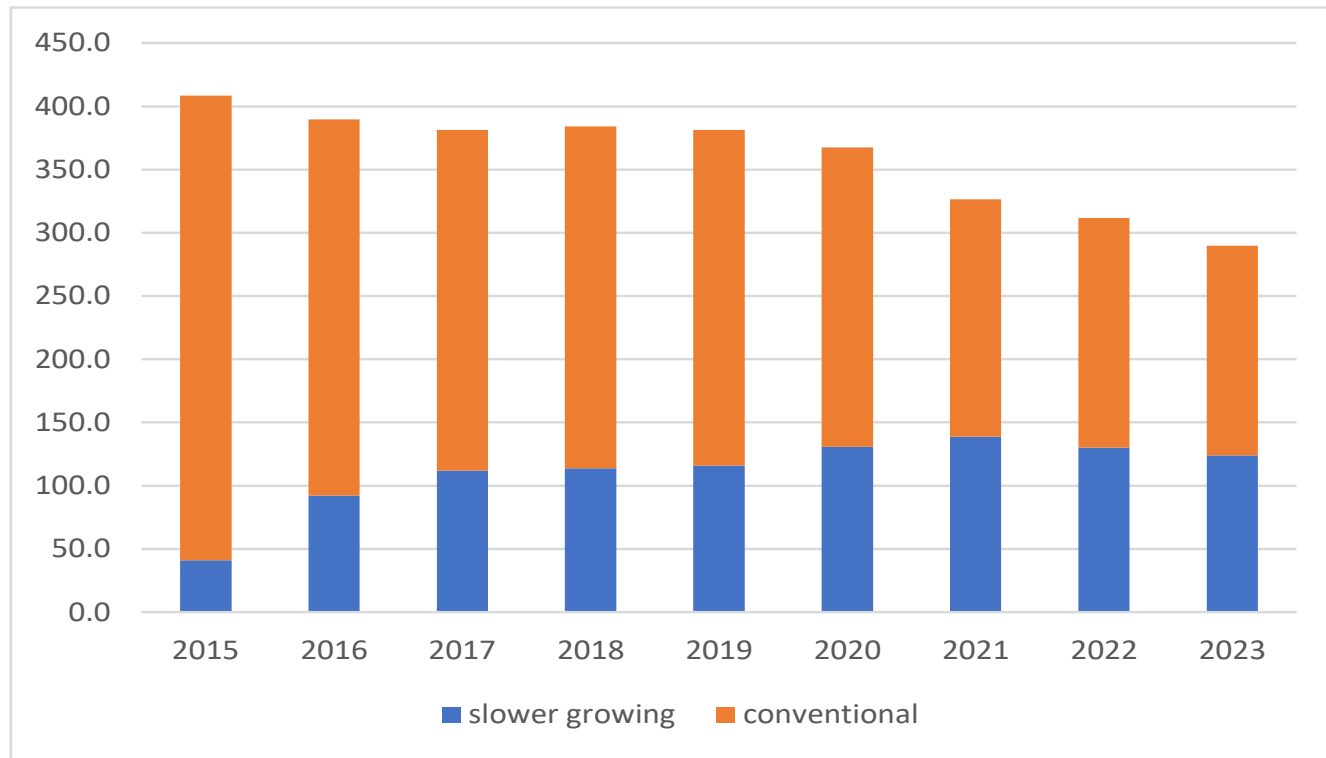

Uitdagingen pluimveehouderij

Peter van Horne

Aantal vleeskuikens opgezet op NL bedrijven (miljoen per jaar)

Aandeel 'slow' in 2023 is 43%. In November 49%.

BLK 1 ster = lagere bezetting en langere groeiperiode

Bezetting reguliere 20-22 kuikens /m² stal en BLK 1 ster 10-12 kk/m²

Langzaam groeiend kuikens in NL vers segment van supermarkt
Regulier kuikens voor NL foodservice en export (Duitsland en VK)

Uitdagingen glastuinbouw

Peter Ravensbergen

